

Наталя Гут,
*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань, Україна)*

МІСЦЕ ІНОЗЕМНИХ МОВ У СИСТЕМІ НЕМОВНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОРТУГАЛІЇ

Система вищої освіти Португалії розділена на університетську і політехнічну, а також передбачає отримання ступеня в ліценціатурі (licenciaturas) (4-6 років навчання залежно від предметної галузі), магістратурі (mestrado) (від 1 до 2 років навчання), а також докторантурі (doutoramento) після завершення курсу академічної програми й успішного захисту дисертації [1]. В Португалії на законодавчому рівні визначено принципи та інструменти створення єдиної європейської території вищої освіти, запроваджено кредитну систему (ECTS) та додатки до диплому.

Незважаючи на те, що португальською мовою послуговуються у своєму спілкуванні 188 мільйонів людей в Південній Америці, 12 мільйонів в Європі, 2 мільйони в Північній Америці і 610 тис. в Азії, вона є офіційною мовою в Анголі, Бразилії та Сан-Томе, нею розмовляють у Андоррі, Люксембурзі, Намібії і Парагваї, Кабо-Верде та Гвінеї-Бісау, вивчення іноземних мов є невід'ємною складовою системи освіти Португалії. Починаючи з 2016-2017 навчального року англійська мова стала обов'язковим предметом для всіх учнів віком від 8 до 15 років. Друга іноземна мова (обрана між французькою, німецькою та іспанською мовами) є обов'язковою для всіх учнів від 12 до 15 років. З 15 до 17 років лише одна іноземна мова залишається обов'язковою для вивчення [2, с. 5].

Знання іноземних мов значно підвищує конкурентоспроможність будь-якого фахівця, дає можливість отримати додаткову кваліфікацію за кордоном, а також сприяє кращому розумінню інших культур та співпраці з іноземними партнерами. Однак, в закладах професійної та вищої освіти Португалії на вивчення іноземних мов відведена зовсім невелика частка академічного часу,

хоча поступово дисципліна Іноземна мова все більше інтегрується як обов'язковий або факультативний курс для студентів немовних спеціальностей. Вона може входити до блоку загальних дисциплін, або ж бути професійно-орієнтованим мовним курсом. Структура, тривалість та форми оцінювання для цієї дисципліни варіюються в межах кожного університету. Вивчення іноземної мови може тривати протягом усіх років навчання від 2 до 4 годин на тиждень, або ж здійснюватися без будь-якої форми контролю [3]. Крім того, студенти можуть бути звільнені від відвідування таких занять за умови, що вони склали мовний іспит, який підтверджує володіння іноземною мовою на середньому рівні (Intermediate).

Так, для освітніх програм з соціології, журналістики, медіазнавства, інженерії, комп'ютерних наук, математики, бізнесу та менеджменту предмет Іноземна мова (як правило, англійська) є обов'язковим, в той час як для студентів, що вивчають право, економіку чи архітектуру, це може бути курс за вибором. Вибір іноземної мови залежить від рішення того чи того університету, а отже не існує уніфікованих програм вивчення цього предмету для студентів немовних спеціальностей у межах країни. Здебільшого домінуючим елементом процесу навчання є формування комунікативної компетенції студентів у межах тематики з фаху, а вивчення іноземних мов здійснюється поряд із опануванням конкретних аспектів певної культури, якщо це важливо для предметної області студента. В інших випадках студенти проходять мовний курс, спрямований на вдосконалення їхніх мовних навичок на базовому рівні.

Поряд з тим, що факультети лінгвістики та іноземних мов пропонують вивчення таких іноземних мов та літератур, як англійська, німецька, французька, іспанська, італійська, російська, для студентів немовних спеціальностей такий вибір зводиться лише до вивчення англійської мови, оскільки в основному простежується брак людських та матеріальних ресурсів [4, с. 34]. Однак, наприклад, на базі Університету Евори (Universidade de Évora) діє Центр вивчення мов, який поміж іншого забезпечує викладання іноземних мов (переважно на обов'язковій основі) для студентів інших спеціальностей.

Але у більшості випадків для студентів немовних спеціальностей вивчення іноземних мов зводиться до самостійного опанування (чи вдосконалення) обраної мови на курсах іноземних мов.

Наявність попиту на мовні курси спонукає заклади вищої освіти Португалії надавати такі послуги через створення мовних центрів. Так, наприклад, у 2006 році Університет Лісабону започаткував мовний центр ILNOVA (Instituto de Línguas da Universidade Nova de Lisboa), який пропонує вивчення 25 іноземних мов, швидко здобув популярність як серед студентів, так і серед інших категорій населення [5]. У 2009 році чотирнадцять подібних центрів об'єдналися у міжвідомчу Асоціацію мовних центрів вищої освіти в Португалії (ReCLes), яка має на меті сприяти мовній та культурній різноманітності у контексті глобалізації, що дозволяє покращити якість надання послуг з вивчення іноземних мов у мовних центрах та подібних структурах вищої освіти. Члени асоціації сприяють викладанню та розповсюдженню іноземних мов та культур, надають послуги із вивчення іноземної мови для професійних цілей, працюють над проектами в галузі міжкультурної та міжмовної освіти, здійснюють дослідження у галузі викладання іноземних мов тощо [6]. Велику роль в опануванні іноземних мов студентами закладів вищої освіти відіграють також спільноти ERASMUS і COMETT, що опосередковано впливають на зміст програм з вивчення тієї чи тієї мови.

Отже, інтернаціоналізація та академічна мобільність студентів посилили роль іноземних мов як засобу спілкування та навчання в Португалії. На сьогодні існує невідповідність між закладами середньої освіти, де вивчення іноземних мов здійснюється на обов'язковій основі, та вищої освіти, де така дисципліна є вибірковою, або включається в освітню програму підготовки спеціаліста з мінімальною кількістю академічних годин. Однак, майбутній фахівець повинен володіти культурою іншомовного професійного спілкування, удосконалювати свою майстерність, здійснюючи пошук необхідної інформації з фаху, тощо, а отже у більшості випадків для студентів немовних

спеціальностей вивчення іноземних мов зводиться до самостійного опанування обраної мови на курсах іноземних мов, які можуть надавати свої послуги як поза межами закладу вищої освіти, так і в межах спеціально створених університетських мовних центрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вища освіта в Португалії. *Навчайся в Європі*. Представництво ЄС в Україні, Київ, 2012.
URL: http://ininv.vntu.edu.ua/ukr/index.php?option=com_content&view=article&id=536:2013-12-16-09-57-19&catid=56&Itemid=857
2. European Commission. Education and Training Monitor 2018 Portugal. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2018. 11 p.
3. Abranches G. Language studies in higher education in Portugal. SIGMA Scientific Committee on Languages. URL: <http://userpage.fu-berlin.de/elc/natreps/natr-por.htm>
4. Ceia C., Hurst N. Foreign language education in Portuguese higher education institutions: the state of play. *An e-journal of Teacher Education and Applied Language Studies*. 2017. № 8. P. 27–42.
5. ILNOVA (Instituto de Línguas da Universidade Nova de Lisboa). URL: <https://ilnova.fcsh.unl.pt/>
6. ReCLes (A Associação de Centros de Línguas do Ensino Superior em Portugal) URL: <http://paol.iscap.ipp.pt/recles/>